

ДАНИЕЛА КОЦЕВА

**РЕЛИГИСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ ВО
МУЛТИЕТНИЧКИТЕ ОПШТЕСТВА СО
ОСВРТ НА МАКЕДОНСКОТО
ОПШТЕСТВО**

Штип, 2017

Даниела Коцева

РЕЛИГИСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ ВО
МУЛТИЕТНИЧКИТЕ ОПШТЕСТВА СО ОСВРТ НА
МАКЕДОНСКОТО ОПШТЕСТВО

Издавач:
Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип

Рецензенти:
Проф. д-р Марија Ташева
Проф. д-р Снежана Мирасчиева

Лектор:
Марија Иванова
Печати: „Асторија“, Св. Николе

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

37:2(497.7)

КОЦЕВА, Даниела

Религиското образование во мултиетничките општества со осврт на македонското општество / Даниела Коцева. - Штип : Универзитет "Гоце Делчев", 2017

Библиографија: стр. 308-322. – Abstract

ISBN 978-608-244-305-8

а) Религиско образование - Свет б) Религиско образование - Македонија

COBISS.MK-ID 101266698

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП

ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ

Доц. д-р Даниела Коцева

**РЕЛИГИСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ ВО
МУЛТИЕТНИЧКИТЕ ОПШТЕСТВА СО
ОСВРТ НА МАКЕДОНСКОТО
ОПШТЕСТВО**

Штип, 2017

Посветено на моите најмили,

Даниела Коцева

**Религиското образование во мултиетничките општества со
осврт на македонското општество**

Оваа книга го содржи текстот на докторската дисертација одбранета на 29 септември 2014 година на Филозофскиот факултет, при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје, пред комисија за одбрана во состав: проф. д-р Марија Ташева – ментор, проф. д-р Златко Жоглев, проф. д-р Зоран Матовски, проф. д-р Константин Миноси, проф. д-р Антоанела Петковска.

Благодарност

Голема благодарност на луѓето кои на свој начин помогнаа во создавањето на овој труд.

Посебна благодарност би сакала да упатам до мојот ментор проф. д-р Марија Ташева, за нејзината неисцрпна инспирација, работниот дух и атмосфера кој го поттикнуваше кај мене, за нејзината несебична, стручна и пријателска поддршка, за конструктивни разговори и забелешки, насочувајќи и мотивирајќи ме секогаш за нешто повеќе. Со нејзината одмереност и прецизност никогаш не оставаше простор за дилеми или проблеми кои не можат да се надминат и решат, како во градењето на овој труд, така и во професионалното градење на мојата личност и кариера.

На проф. д-р Владо Петровски кој повеќе не е меѓу нас, но неговите совети и насоки уште долго ќе оддекнуваат во мене, помагајќи ми во градењето на мојот професионален и личен идентитет.

На проф. д-р Снежана Мирасчиева, која несебично ми помага во разрешувањето сите секојдневни недоумици и дилеми, водејќи ме низ бурните води на научната мисла.

На крај најголемата благодарност ја должам на моите родители и моето семејство, за безрезервната доверба, поддршка, разбирање, трпеливост и истрајност во она што го правам, и без кои не би била она што сум денес.

Од авторот,

Предговор

Трудот *Религиското образование во мултиетничките општества со осврт на македонското општество*, е плод на долгогодишна научноистражувачка работа со теориско-емпириски карактер. Да се пишува за религиското образование во мултиетничките општества, вклучувајќи го и нашето македонско општество, за мене претставуваше научен предизвик, пред се од аспект на сензитивноста на проблемот кој реално постоеше во моментот кога ја изработував докторската дисертација. Предизвикот беше уште поголем ако се земе во предвид македонскиот општествен контекст, мултиетнички, мултикултурен и мултиконфесионален поделен по сите линии, како и многубројните дилеми и дискусии за потребата од воведување на религиското образование во образовниот систем на Република Македонија, неговото влијание и последици.

Во услови на морално распаѓање на општеството, кога формирањето на семејството и воспитувањето на децата престанува да биде приоритет за младите луѓе, кога наркоманијата е се повеќе присутна меѓу младите, во услови на зголемената фреквенција на тензии и конфликти, поврзани со религијата во светот, кои директно или индиректно се одразуваат врз културните, политичките и социо-економските сфери, просто и не гледавме по провокативна тема за истражување од актуелното случување, „не бегајќи од предочувањето на грубата стварност“.

Во трудот е направен обид да се одговори на неколку клучни прашања кои се однесуваат на придобивките и функцијата на религијата и религиското образование денес, и различните модели на религиско образование кои се практикуваат во светот.

Основната цел, всушност беше да ги систематизираме сознанијата за религијата, нејзината функција и улога во современото општество, како и моделите на религиско образование кои се реализираат во мултиетничките земји во светот, за на крај да го утврдиме соодветниот модел на религиско образование кој може да се имплементира во образовниот систем во Република Македонија. Се надеваме дека овој труд ќе биде повод и причина и за други истражувања кои во одреден домен допираат до проблемот на религијата, религиското образование, миграции, мулти и интеркултурализам. Трудот е наменет за секој кој ги следи современите општествени случувања.

Октомври, 2017, Штип

Од авторот,

СОДРЖИНА

Вовед.....	14
------------	----

I ДЕЛ

1. Глава 1 За значењето на истражувањето, дефинирање на предметот и целта на истражувањето.....	17
--	-----------

1.1. За значењето на истражувањето - религиското образование во мултиетничките општества со осврт на македонското општество.....	17
1.2. Цели на истражувањето.....	19
1.3. Методологија на работа.....	20
1.4. Дефинирање на основните поими на истражувањето.....	22

II ДЕЛ

2. Глава 1 Исцртување на етничката и религиската карта во светот – стари и нови малцинства.....	26
--	-----------

1.1. Миграциите во стариот и новиот свет.....	29
1.1.1. Миграциите во Европа.....	34
1.1.2. Миграциите во Новиот свет.....	39
1.2 Религиозните движења: поделбата на источно и западно христијанство, реформацијата, новите религиски движења.....	44
1.3 Политики кон имигрантите.....	51
1.4 Инсталирањето на исламот на тлото на Европа и Новиот свет.....	62
1.5 Типот на малцинства: стари и нови.....	69
1.6 Реалната позиција на старите и новите малцинства.....	72

2. Глава 2 Процесите во доменот на религиската институција како фактор за воведувањето и видот на религиското образование.....	77
---	-----------

2.1. Процесите на секуларизација.....	77
2.1.1. Терминолошко определување на секуларизацијата.....	77
2.1.2 Почетоци на процесот на секуларизација.....	78
2.1.3. Секуларизација и сакрализација.....	79

2.1.4. Секуларна држава и секуларно општество.....	84
2.2. Промените во односот црква-држава.....	88
2.3 Трансформацијата на црковните организации во стариот и новиот свет.....	90
2.4 Дилемите на мултикултурализмот.....	93
2.5 Политики на интегрирање.....	100
2.6 Менувањето на односот кон религиското образование.....	104
2.7 Трагањето по нова кохезија.....	106

III ДЕЛ

3 Глава 1 Правната рамка на религиското образование.....111

1.1 Меѓународни стандарди поврзани со религиозната определба и религиското образование.....	111
1.2 Препораките на ЕУ во однос на целите и видот на религиското образование.....	114
1.3 Легислативата.....	118
1.3.1 Религијата и религиското образование во легислативата на земјите од новиот свет.....	119
1.3.2 Религијата и религиското образование во легислативата на земјите од Западна Европа.....	120
1.3.3 Религијата и религиското образование во легислативата на ексоцијалистичките земји од средна, југоисточна и источна Европа.....	122
1.3.4 Религијата и религиското образование во легислативата на РМ.....	123
1.3.5 Законот за верските заедници и религиозните групи во РМ.....	124
1.4 Дилемата дали државата треба да биде организатор на религиското образование.....	126
1.5 Религиското образование во јавните и приватните училишта.....	133

3 Глава 2 Дилемите околу моделот и реализацијата на религиското образование.....139

2.1. Воведувањето на верско образование – историски преглед.....	139
2.2. Религиското образование – во училиштето или надвор од него.....	142

2.3.	Разлики помеѓу религиското образование во училиштата и надвор од него.....	145
2.4.	Двата модели на религиско образование – конфесионално и неконфесионално.....	148
2.5.	Религиското образование – интегрирано или неинтегрирано.....	154
2.6.	Религиското образование: изборно или задолжително.....	154
2.7.	Просторот на религиското образование во курикулумот	155
2.7.1.	Релевантноста на религиското образование во наставната програма.....	158
2.7.2.	Релевантноста на програмата по религиското образование со современите проблеми.....	158
2.7.3.	Релевантноста на религиското образование во плуралистичките општества.....	15
2.7.4.	Релевантноста на религиското образование за поединецот-ученикот.....	160
2.7.5.	Кои знаења, вештини, вредности треба да се развијат преку програмата на религиското образование	161
2.7.6.	Услови и средина за реализирање на наставната програма по религиското образование.....	162
2.8	Вклопување на програмата во наставните програми.....	163
2.8.1	Наставни стратегии и ресурси.....	163
2.8.2	Реализатори на наставата.....	164

IV ДЕЛ

4. Глава 1 Религиското образование денес	168
1.1. Религиското образование во земјите од новиот свет.....	168
1.1.1. Австралија.....	168
1.1.2. Нов Зеланд.....	172
1.1.3. Канада.....	176
1.1.4. САД.....	184
1.2. Религиското образование во земјите од ЕУ.....	192
1.2.1. Белгија.....	192
1.2.2. Франција.....	199
1.2.3. Германија.....	205
1.2.4. Холандија.....	210
1.2.5. Унгарија.....	213
1.2.6. Швајцарија.....	217
1.2.7. Велика Британија.....	221
1.2.8. Естонија.....	226
1.3. Религиското образование на Балканот.....	231
1.3.1. Албанија.....	231

1.3.2. Босна и Херцеговина.....	233
1.3.3. Бугарија.....	246
1.3.4. Хрватска.....	249
1.3.5. Србија.....	259

V ДЕЛ

5.Глава 1 Религиското образование во Република Македонија.....	269
---	------------

VI Заклучок.....	293
-------------------------	------------

VII Користена литература.....	308
--------------------------------------	------------

VIII Рецензии.....	328
---------------------------	------------